
СКАРЛУПІНА Ю.А.,

асистент,
кафедра іноземних мов,
Українська академія
банківської справи,
м. Суми, Україна

ЗМІШАНЕ Й ПЕРЕВЕРНЕНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ

Організація навчального процесу у форматах змішаного або переверненого навчання широко використовується у практиці викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах в багатьох країнах світу. Серед переваг цих підходів слід назвати розширення спектру можливостей для самостійної роботи студентів, оптимізацію тайм-менеджменту під час аудиторних занять, а також підвищення мотивації студентів.

Ключові слова: змішане навчання, перевернене навчання, іноземні мови, інноваційні методи викладання, мотивація

Организация учебного процесса в форматах смешанного или перевернутого обучения широко используется в практике преподавания иностранных языков в высших учебных заведениях многих стран мира. Среди основных преимуществ данных подходов следует назвать расширение спектра возможностей для самостоятельной работы студентов, оптимизацию тайм-менеджмента в ходе аудиторных занятий, а также повышение мотивации студентов.

Ключевые слова: смешанное обучение, перевернутое обучение, иностранные языки, инновационные методы преподавания, мотивация

Blended (or hybrid) and flipped learning methods are widely used nowadays as the innovative forms of organizing the learning process. Applying blended learning approach means that traditional classroom setting is combined with online tasks or using BYOD method. Flipped classroom, in its turn, is a pedagogical approach which means that the

traditional classroom-based learning is inverted, so that students get the learning material before class, with lesson time then being used for discussions and problem-solving activities facilitated by the teacher. They are considered to be effective in the foreign languages teaching, for specific purposes in particular. Teachers from all over the world mention such advantages of these methods as the growing range of possibilities for the students' independent work, time-management optimization (as far as the classroom lessons are concerned) and using digital technologies as one of the ways of raising the students' motivation.

Key words: *blended learning, flipped learning, foreign languages, innovative teaching methods, motivation*

Постановка проблеми. Володіння іноземною мовою є, беззаперечно, необхідною складовою практично будь-якої сфери діяльності, як засіб професійної міжкультурної комунікації. Сучасне суспільство, серед характеристик якого слід назвати зростання суспільної взаємодії і масової комунікації, ставить нові вимоги перед викладанням іноземних мов, зокрема, на немовних факультетах вищих навчальних закладів. Однією з найголовніших цілей освітньої діяльності є всебічний розвиток особистості і її спрямування на самовдосконалення протягом усього життя. Одним з можливих шляхів узгодження викладання іноземних мов з вимогами сучасного світу є впровадження технології змішаного навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Методичні, педагогічні і психологічні аспекти використання змішаного навчання (blended learning, apprentissage hybride) досить широко висвітлені в роботах сучасних дослідників як в Україні, так і поза її межами. Як зазначає О.Ю. Чугай, «Перший раз термін blended learning» з'явився в інформаційному бюлетені 1999 року, коли освітня компанія, що займалась інтерактивним навчанням, оголосила про зміну своєї назви на ЕРІС та зазначила, що буде використовувати методику змішаного

навчання. Отже, цей термін почали використовувати стосовно цілої низки методів аж до 2006 року, коли Бонк та Греєм (Bonk and Graham) опублікували книгу «Handbook of Blended Learning», в якій дали визначення змішаного навчання як такого, що поєднує традиційне навчання (face-to-face instruction) з он-лайн навчанням (computer mediated instruction)»[7]. Автори збірки «Collaborative Blended Learning Methodology», присвяченої новітнім методам навчання, наголошують на тому, що ключовою ідеєю, на якій базується змішане навчання є наявність вибору, можливості обирати найбільш ефективні засоби і методи навчання, виходячи з поставлених цілей і конкретних потреб студентів [2].

Мета статті. Інформаційні технології вже давно стали невід'ємною частиною сучасного життя. Метою даної статті є аналіз досвіду українських і зарубіжних викладачів у запровадженні методу змішаного навчання, доцільності його використання у викладанні іноземних мов.

Методи дослідження. В ході даного дослідження були використані такі методи, як критичний аналіз літературних джерел, вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи викладачів іноземних (англійської і французької) мов, а також метод пробного навчання

(робота в блозі, використання віртуальної інтерактивної дошки, тощо).

Виклад основного матеріалу. Світова практика показує ефективність організації навчальної роботи у форматі змішаного навчання, зокрема при викладанні іноземних мов, адже у цій системі складові компоненти очного та дистанційного, навчального процесу гармонійно взаємодіють. З одного боку, це використання інформаційних технологій у самостійній роботі студентів, із іншого боку, частина діяльності студентів здійснюється на уроці за безпосередньої участі викладача. Змішане навчання дозволяє впровадити інтерактивні технології, підвищити якість навчання, залучити додатковий контингент студентів, знизити витрати на навчання [9].

Цей метод є актуальним для студентів немовних факультетів, де основними перешкодами для вивчення іноземних мов є невелика кількість аудиторних годин і, досить часто, невисокий рівень мотивації студентів. Комунікативний підхід у цьому випадку реалізується у формі проблемно-орієнтованого і діяльнісно-орієнтованого навчання. Особливість методики проблемно-орієнтованого навчання полягає в тому, що навчання відбувається завдяки вирішенню реалістичних проблем, які не мають готового, запланованого рішення. Студенти працюють над розробкою поставленої задачі самостійно, або невеликих групах, потім пропонують власні (особисті або групові), варіанти рішень. Діяльність під час аудиторних занять або самостійної роботи орієнтована на особистість студента, з позиції самого студента, тобто має особистісно-смісловий характер. Особистісно-діяльнісний підхід інтенсифікує реалізацію можливостей, за рахунок автономії студента та діяльнісної основи навчання, що є динамічною ієрархічною системою взаємодії з навколишнім світом. Акцентується

увага на формуванні навичок вироблення власних стратегій вирішення задач. Значну увагу приділяють самоконтролю та самооцінюванню. Завдання викладача полягає у керуванні процесом навчання, налагодженні співпраці, застосуванні методу опорних сигналів [8].

Саме ці підходи можуть бути реалізовані за допомогою методів змішаного навчання (термін з'явився наприкінці 90х років минулого століття), оскільки «ключовим положенням цього підходу є те, що навчання може бути більш ефективним, якщо в процесі навчання основний акцент робиться не на мовних засобах, необхідних для вирішення поставленого завдання, а на самому завданні, його змісті» [9]. Мета навчити студентів гідно зустрічати «виклики» майбутньої професійної діяльності в умовах сучасного технологічного суспільства, є, в свою чергу, викликом для педагогічної майстерності викладача. Як справедливо підкреслює Т. Ю. Мороз «Важливим аспектом діяльності викладача іноземної мови при використанні змішаного навчання є необхідність вирішення психолого-педагогічних завдань, а також робота зі студентами на основі особистісно-орієнтованого навчання»[9].

Отже, змішане навчання, в рамках якого новітні технології використовуються з метою інтеграції засобів для урізноманітнення процесу навчання, залучення студента до діяльності, і, як результат, задоволення потреб студента (розвиток мовних компетенцій) може сприяти підвищенню внутрішньої мотивації студентів до вивчення іноземних мов, зокрема, професійного спрямування. Серед факторів, які сприяють цьому процесу, на думку М. Періфану, домінуючими є:

- виклик (завдання повинно бути значущим особисто для студента, відповідати його потребам),

- допитливість, пізнання нового (студенти можуть бути мотивовані перспективою набуття нових навичок),
- контроль (самоконтроль),
- фантазія (мотивація завдяки тому, що студенти уявляють себе в ситуації реального спілкування),
- дух суперництва (можливість порівняти результати своєї роботи з іншими),
- співпраця (допомога іншим також може бути джерелом мотивації, прикладом може слугувати робота в команді під час виконання групових завдань: рольова гра - проведення ділової наради, парна робота над презентаціями тощо),
- визнання (позитивна оцінка роботи з боку викладача і інших студентів є одним з найпотужніших факторів підвищення мотивації)[2].

Слід зазначити, що поєднання традиційних форм і методів навчання з використанням інформаційних технологій ставить перед викладачем цілий ряд вимог стосовно вибору оптимальних варіантів поєднання форм навчання. На думку численних дослідників, численні варіанти комбінування традиційних методів з елементами дистанційного навчання надають викладачу можливість оптимально використовувати сильні сторони кожного з методів, заради досягнення поставленої навчальної мети. Крім того, інтеграція різноманітних засобів навчання дозволяє студентам навчитися керувати процесом свого навчання, що, в свою чергу сприяє їх особистісному і професійному розвитку.

Так, виконання завдань, спрямованих на розвиток монологічного мовлення, може бути запропоноване як у традиційному форматі, так і за допомогою онлайн-технологій (коментарії у блозі,

висловлення своєї думки у вигляді посту на віртуальній інтерактивній дошці padlet, тощо). Як показує практика, методика BYOD (bring your own device), тобто використання особистих електронних засобів спілкування, завдяки наближенню до умов реального життя, теж є більш ефективною при розвитку навичок іншомовного писемного мовлення (написання листів під час аудиторних занять, спілкування з викладачем електронною поштою, тощо).

В контексті використання комунікативного підходу необхідно згадати, що проблемно-орієнтоване навчання, як один з підходів, можливих до застосування при дистанційній формі навчання, пов'язаний з перевернутим навчанням (flipped classroom), яке являє собою педагогічну модель, за якої типові елементи навчання – подача матеріалу та елементи домашнього завдання – міняються місцями. Перевернутим навчанням вважають педагогічний підхід, при якому традиційна форма аудиторного навчання є інвертованою, тобто студенти отримують навчальні матеріали для самостійного опрацювання до практичного заняття, під час якого відбувається не ознайомлення з новим матеріалом, а його закріплення під час виконання завдань, спрямованих на розвиток тих чи інших навичок (наприклад, діалогічного або монологічного мовлення).

Термін «перевернене навчання» увійшов до загального вжитку починаючи з 2011-2012 років завдяки роботам Дж. Бергмана, А. Самса і С. Хана, хоча сама концепція використовувалась і раніше.

Як зазначає П'янкоська І.В., такі заняття є середовищем:

- «для збільшення інтеракції та часу для індивідуального спілкування між студентами та викладачами;
- де студенти несуть відповідаль-

ність за власне навчання;

- де викладач є помічником і порадником;
- де поєднуються пряме навчання і конструктивістський підхід до навчання;
- де відсутність студентів на занятті не є причиною для відставання;
- де навчальні матеріали збережено для постійного перегляду і повторення;
- де всі студенти залучені до процесу навчання;
- де всі студенти можуть отримати індивідуальний підхід до навчання» [6].

Ключовими елементами організації переверненого навчання є:

- «можливість студентів ознайомитися з матеріалами до початку заняття (механізмами ознайомлення можуть бути текст підручника, відео лекції, подкасти чи скрінкасти);
- підвищення мотивації студентів готуватися до заняття (наявність завдання на перевірку матеріалу, що оцінюється, наприклад, онлайн тест чи коротке письмове завдання, стимулюватиме студентів краще опрацювати матеріал);
- створення механізму оцінки розуміння студентами матеріалу (зокрема, тести, що студенти виконують до початку заняття, можуть дати викладачеві уявлення про певні аспекти теми, які є студентам менш зрозумілими);
- розробка для виконання у класі завдань, які зосереджені на когні-

тивних процесах вищого порядку (ознайомившись із матеріалом вдома, на занятті студенти можуть продемонструвати його розуміння через участь у дискусіях, дебатах, аналізуванні інформації; головним є те, що студенти використовують час в аудиторії для поглиблення свого розуміння і покращення вмінь користуватися набутими знаннями)» [6].

Прикладом застосування переверненого навчання при викладанні французької мови для студентів немовних факультетів може служити онлайн ресурс Apprendre le français avec TV5Monde, який пропонує як країнознавчу інформацію, так і низку інтерактивних завдань (на базі відео, аудіо і текстових матеріалів), які мають зручний для користувача інтерфейс і розподілені згідно з рівнями володіння мовою від A1 до B2. Так, автентичні відеосюжети (наприклад ситуація знайомства), можуть бути корисними для підвищення зацікавленості студентів у вивченні французької мови як другої іноземної.

Висновки. Формати змішаного і переверненого навчання забезпечують гнучкість по відношенню до традиційного навчання, а також надають можливість освітнім закладам пропонувати навчання в більш динамічних умовах доставки навчального матеріалу, що дозволяє розширити можливості роботи зі студентами різних рівнів базової підготовки. Крім того, на думку дослідників, цей вид навчання дозволяє компенсувати скорочення кількості аудиторних годин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Blended learning* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://edglossary.org/blended-learning/>
2. *Collaborative Blended Learning Methodology* [Електронний ресурс] / Perifanou M., Attwell G., Eichstaedt M., Jaruga A., Zieliński K. Режим доступу:

- <http://www.adam-europe.eu/prj/7398/prd/3/2/Collaborative%20Blended%20Learning%20Methodology%20ver.%201.pdf>
3. Flipped learning [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.heacademy.ac.uk/enhancement/starter-tools/flipped-learning-0>
 4. Jouons pour apprendre. Développer la compétence écrite par la jeu. [Електронний ресурс] / Garcia M.M. Режим доступу: http://promo.oupe.es/formacion/webinars/Webinar2_MG.pdf
 5. Synthèse du Webinaire avec la moitié de l'équipe locale du dernier "Colloque Cyberlanguages" [Електронний ресурс] / Wagner J. Режим доступу: https://dl.dropboxusercontent.com/u/8905964/Breeze/Synthese_outils_pour_sonder.pdf
 6. Застосування технології «переверненого навчання» у викладанні дисципліни «Лексичний менеджмент» [Електронний ресурс] / П'янківська І.В. Режим доступу: <http://naub.ua.edu.ua/2016/%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BD/>
 7. Змішане або гібридне навчання як трансформація традиційної освітньої моделі [Електронний ресурс] / Чугай О.Ю. Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1268>
 8. Особистісно-діяльнісний підхід в навчанні іноземних мов студентів технічних виш. [Електронний ресурс] / Корницька Ю.А. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2014/Pedagogica/2_159301.doc.htm
 9. Самостійна робота студентів кризь призму змішаного навчання (blended learning) [Електронний ресурс] / Мороз Т.Ю. Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10310/1/Moroz_247-251.pdf

ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Blended learning [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://edglossary.org/blended-learning/>
2. Collaborative Blended Learning Methodology [Електронний ресурс] / Perifanou M., Attwell G., Eichstaedt M., Jaruga A., Zieliński K. Режим доступу: <http://www.adam-europe.eu/prj/7398/prd/3/2/Collaborative%20Blended%20Learning%20Methodology%20ver.%201.pdf>
3. Flipped learning [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.heacademy.ac.uk/enhancement/starter-tools/flipped-learning-0>
4. Jouons pour apprendre. Développer la compétence écrite par la jeu. [Електронний ресурс] / Garcia M.M. Режим доступу: http://promo.oupe.es/formacion/webinars/Webinar2_MG.pdf
5. Synthèse du Webinaire avec la moitié de l'équipe locale du dernier "Colloque Cyberlanguages" [Електронний ресурс] / Wagner J. Режим доступу: https://dl.dropboxusercontent.com/u/8905964/Breeze/Synthese_outils_pour_sonder.pdf
6. Застосування технології «переверненого навчання» у викладанні дисципліни «Лексичний менеджмент» [Електронний ресурс] / П'янківська І.В. Режим доступу: <http://naub.ua.edu.ua/2016/%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BD/>

- %D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BD/
7. Змішане або гібридне навчання як трансформація традиційної освітньої моделі [Електронний ресурс] /Чугай О.Ю. Режим доступу: <http://confesfl.kpi.ua/node/1268>
 8. Особистісно-діяльнісний підхід в навчанні іноземних мов студентів технічних виш. [Електронний ресурс] / Корницька Ю.А. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2014/Pedagogica/2_159301.doc.htm
 9. Самостійна робота студентів крізь призму змішаного навчання (blended learning) [Електронний ресурс] /Мороз Т.Ю. Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10310/1/Moroz_247-251.pdf

ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Blended learning [Elektronniy resurs] / Rezhim dostupu: <http://edglossary.org/blended-learning/>
2. Collaborative Blended Learning Methodology [Elektronniy resurs] /Perifanou M., Attwell G., Eichstaedt M., Jaruga A., Zielinski K. Rezhim dostupu: [http://www.adam-europe.eu/prj/7398/prd/3/2/Collaborative Blended Learning Methodology ver. 1.pdf](http://www.adam-europe.eu/prj/7398/prd/3/2/Collaborative%20Blended%20Learning%20Methodology%20ver.%201.pdf)
3. Flipped learning [Elektronniy resurs] / Rezhim dostupu: <https://www.heacademy.ac.uk/enhancement/starter-tools/flipped-learning-0>
4. Jouons pour apprendre. Developper la competence ecrite par la jeu. [Elektronniy resurs] / Garcia M.M. Rezhim dostupu: http://promo.oupe.es/formacion/webinars/Webinar2_MG.pdf
5. Synthese du Webinaire avec la moitie de l'equipe locale du dernier "Colloque Cyberlangues" [Elektronniy resurs] /Wagner J. Rezhim dostupu: https://dl.dropboxusercontent.com/u/8905964/Breeze/Synthese_outils_pour_sonder.pdf
6. Zastosuвання tehnologiyi «perevernenogo navchannya» u vkladanni distsiplini «Leksichniy menedzhment» [Elektronniy resurs] /P'yankovska I.V. Rezhim dostupu: <http://naub.ua.edu.ua/2016/%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BD/>
7. Zmlshane abo glbridne navchannya yak transformatsiya traditsiynoyi osvltnoyi modell [Elektronniy resurs] /Chugay O.Yu. Rezhim dostupu: <http://confesfl.kpi.ua/node/1268>
8. Osobistisno-diyalnisniy pldhld v navchanni inozemnih mov studentiv tehnichnih vnz. [Elektronniy resurs] / Kornitska Yu.A. Rezhim dostupu: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2014/Pedagogica/2_159301.doc.htm
9. Samostlyna robota studentiv krlz prizmu zmlshanogo navchannya (blended learning) [Elektronniy resurs] /Moroz T.Yu. Rezhim dostupu: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10310/1/Moroz_247-251.pdf